

Anadolu'da Azer-Nefes Bir Can: Yavuz Bülent Bâkiler

Yavuz Bülent Bâkiler: An Azeri Soul in Anatolia

Gökçe Yükselen Abdurrazak Peler**

ÖZET

Nesiller boyunca süren bir göçün ardından Sivas'a yerleşen Azerbaycanlı bir ailenin evladı olan Yavuz Bülent Bâkiler, birçok konunun yanında 'ana', 'Anadolu' ve 'Türk Dünyası' temalarının öne çıktığı şiiriyle birlikte biyografi, deneme – inceleme, siyasi tarih ve gezi notları türlerini içeren nesriyle de Çağdaş Türk Edebiyatı'nın en renkli simalarındandır. Esas itibarıyla avukat olan ve pek başarılı sayılamayacak siyasi bir kariyere de sahip olan Bâkiler, "Ana Şairi" addedilecek kadar şiirlerinde 'ana' temasını edinmiş, gerek şiirlerinde gerekse düzyazılarında işlediği Azerbaycan, Türkistan gibi konularla milliyetçi – muhafazakâr camianın gönlünde taht kurmuştur. Bâkiler'in bir diğer hususiyeti ise Türkçenin doğru konuşulup yazılması konusunda gösterdiği hassasiyettir.

ANAHTAR KELİMELEER

Yavuz Bülent Bâkiler, Azerbaycan, Ana, Türkistan, Şiir, Nesir

ABSTRACT

Yavuz Bülent Bâkiler, who is the son of an immigrant family from Azerbaijan which has settled in Sivas, is one of the most colourful characters of the Modern Turkish Literature. Topics like 'mother', 'Anatolia' and 'The Turkic World' are prominent themes among others. His prose varies from biographies to political histories, from essays to itineraries. Bâkiler, who is a solicitor and has a not very successful political career, has used the 'mother' topic so much in his poetry that he has been named as the 'The Poet of Mother', and has been favoured by nationalist – conservative communities as a result of the topics like 'Azerbaijan' and 'Turkestan' he has used both in his poetry and prose. Another characteristic of Bâkiler is his sensitivity on the correct usage of the Turkish language.

KEY WORDS

Yavuz Bülent Bâkiler, Azerbaijan, Mother, Turkestan, Poetry, Prose

* Öğr. Gör., Girne Amerikan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, gokceabdurrazak@gau.edu.tr

Giriş

Çağdaş Türk Edebiyatı'nın en renkli simalarından biri olan Yavuz Bülent Bâkiler, gerek Türkçenin doğru kullanılmasında sergilediği hassasiyet gerekse hem nesrinde hem de nazmında ele aldığı konularla tavrı sahibi bir şahsiyettir. Türk fikir ve kültür hayatını alakadar eden konularda istikrarlı millî bir duruşun mahsulü olan bu tavrın temelinde, yitik bir coğrafyanın hasretiyle yoğrulmuş bir aile ortamında dünyaya gelip büyümüş olmanın yattığına şüphe yoktur. Sanatından özelemlerine, fikirlerinden siyasi hayatına kadar her alanda, Bâkiler'in üzerinde muhacir bir ailenin izlerini görmek mümkündür.

1. Kökler ve Hayat Tarihçesi

1.1. Kökler

Yavuz Bülent Bâkiler'i, Yavuz Bülent Bâkiler yapan hususiyetlerin meydana gelmesinde aile şeceresinin ne kadar tesirli olduğu bilinmez; ancak Azerbaycan'a ve bilhassa Karabağ'a olan düşkünlüğünün temelinde büyük dedelerinin Kafkaslardan kalkıp Anadolu'ya gelmiş olmasının bulunduğu şüphesizdir. 1982 yılında resmi devlet misafiri olarak bulunduğu Bakû'de, basın mensupları tarafından kendisine yöneltilen "Dedelerinizin hangi şehirden olduğunu biliyor musunuz?" sorusuna verdiği "Elimizde on bir göbek ötemize kadar uzayan aile şeceremiz var. Dedelerim Karabağ'ın Ağdam Köyü'nden Türkiye'ye yürümüşler. Orada yatan iki dedemin ismini biliyorum: Hacı Ali Murad ve Hacı Ali Ferahşad" şeklindeki cevap¹, bu köklere bağlılığın aile içerisinde ehemmiyetli bir gelenek halinde devam ettirildiğinin mühim bir nişanesidir. Bu adları bilen en eski iki cetten ikincisinin birincisinin oğlu olduğunu ve Kafkasya Türklerinin Karapapak şubesine mensup olduklarını yine Bâkiler'in kendi ağzından öğrenmekteyiz².

Bâkiler, aynı seyahat esnasında, yine basın mensuplarının bir sorusu üzerine büyük dedelerinin vatanlarını bırakıp İmparatorluk Türkiye'si'ne göç etmelerinin sebebinin Çar ordularının Azerbaycan'a girişinden sonra bölgede meydana

¹ Yavuz Bülent Bâkiler, *Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2009, s. 9.

² Yavuz Bülent Bâkiler, *Türkistan Türkistan*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1996, s. IX.

na gelen Şii – Sünni gerginliği olduğunu ifade etmiştir³. Bölgede baş gösteren bu içtimai huzursuzluklar neticesinde, gelip Kahramanmaraş'a yerleşen dedesinin kendisi gibi şair olan Mehmed Sabir olduğunu ifade etmektedir. Ailenin burada kökleşemediği ve Kahramanmaraş'ta vefat edip burada metfun olan Mehmed Sabir'in oğlu Abdülbâki Karabağî'nin vatana avdet etmek için tekrar göç yollarına koyulduğu, ancak bu şahsın Doğu Bayazıt'ten ileri geçemediği anlaşılmaktadır⁴. Göç yollarının kapandığından mıdır yoksa muhacir ailenin başına burada bir felaket geldiğinden midir bilinmez, aile efradı Kars'ın Toprak Kale ilçesine iskân edilmişlerdir. Bâkiler'in burada metfun aile büyükleri arasında Genceli Ali Ağa'yı, Mehmet Ağa'yı ve Yusuf Ağa'yı zikrettiğine⁵ bakılacak olursa ailenin birkaç nesil boyunca burayı mesken tuttuğu anlaşılmaktadır.

Ailenin nesiller ötesine uzanan muhacirlik macerasının Sivas'ta nihayet bulduğu görülmektedir. Bâkiler, kendisinin de doğup büyüdüğü Sivas'ta ebediyete iltihak edip vatan toprağına karışan ilk aile büyüğü olarak büyük dedesi Hacı Mahmud Karabağî'nin ismini vermektedir⁶. Merhumun lakabı, ailenin nesiller boyunca Kahramanmaraş, Kars, Sivas arasında cereyan eden muhaciretinin Azerbaycan ve Karabağ'a aidiyet hissini bir nebze olsun zayıflatamadığının bilakis atide görüleceği üzere bu hissi hasretimiz bir hicran ile perçinlediğinin bir diğer mühim nişanesidir. Hatta "Bâkiler" soyadının da bu Karabağîler lakabından bozma olduğunu Yavuz Bülent kendisi ifade etmektedir⁷.

Bâkiler'in dedesi Cemal Efendi'nin, Erzurum'u Ruslara karşı müdafaa ederken şehit düşmesi⁸ kaderin garip bir tecellisidir. Ecdat yurdunu işgal edip dedelerinin nesiller boyu göç yollarında çeşitli eza ve cefalara maruz kalmalarına sebep olan orduya karşı penagâhını savunurken şehadet şerbetini içen bu zatın, ateşin bir İttihat ve Terakki Fırkası taraftarı olması⁹ rastlantı olmasa gerek. İttihat ve Terakki Fırkası'nın esir Türk yurtlarını müstevlilerin elinden azat etmeyi hedef alan siyasi faaliyetleri, mülteci bir ailenin evladı olan Cemal Efendi'ye derinden tesir etmiş olmalı.

³ Bâkiler, Azerbaycan..., s. 9.

⁴ Bâkiler, *Türkistan Türkistan*, s. IX.

⁵ aynı yer

⁶ aynı yer

⁷ Beşir Ayvazoğlu, *Defterimde Kırk Suret*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1996, s. 117.

⁸ Bâkiler, *Türkistan Türkistan*, s. IX.

⁹ a.g.e., s. 6.

Hicranzede ailenin bütün his dünyasını Yavuz Bülent Bâkiler'e aktaranın ise babası Cezmi Bâkiler olduğuna şüphe yoktur. Bâkiler'in diliyle "Bir Azeri mahnı (türkü) dinlerken, bazan kendisini tutamayacak kadar duygulanır, göz yaşlarını bize göstermemek için, yanımızdan kalkar, başka odalara kaçar..."¹⁰ imiş. Bu hâlde olan bir adamın çocuklarının ruh dünyası üzerindeki tesiri ve onların dünyaya bakışlarının şekillenmesindeki etkisi herhâlde tartışılmaz bir hakikattir. Ölüm döşeğinde bulunduğu sırada, oğluna, defnedildikten sonra cenazede bulunan cemaatten "Türkistan ve Azerbaycan toprağında yatan soydaş"ları için bir Fatıha ile üç İhlas okumalarını istemesini vasiyet eden Cezmi Bey'in¹¹, bu dünya ile ne kadar dopdolu olduğuna işaret eden bundan daha güzel bir delil olabilir mi? Yavuz Bülent'in Cezmi Bey'den tevarüs ettiği bu Azerbaycan ve Karabağ hasretinin, annesi Hayriye Hanım tarafından anlatılan "yanık türkölü masallar dünyası içinde" bir sevgiye dönüştüğü¹² anlaşılmaktadır.

Nesiller boyu aile şeceresinin yeni filizlerine miras bırakılan kültürün bir parçası hâline gelen bu irsî Azerbaycan hasretini Yavuz Bülent Bakiler, "Karabağ Hasreti" isimli şiirinin son kıtasında en güzel şekilde hülasa etmiştir:

Bir gün biterse her şey, Karabağ'ı görmeden
İstemem bandolar, büyük çelenkler...
Allah'ım! Ruhuma biraz huzur ver!
Üstüme okunmuş birkaç avuç mübârek
Karabağ toprağından serpilse yeter!¹³

Bâkiler'in bu sözleri sadece bir sanat icrası tasası ile sarf etmediği anlaşılmaktadır. Zira 1980 yılında Bakû'ye ulaştığının ikinci gününde Karabağ'a gitmek istemişse de bu teşebbüsü akim kalmıştır. 1982 yılında Bakû'ye ikinci kez gittiği zaman basın mensuplarının Karabağ'a gitmek isteyip istemediği yönündeki sorusunu

"Şimdi daha çok Karabağ'ı görmek için geldim... Karabağ'dan Türkiye'ye iki avuç toprak götürmek istiyorum. O toprağın bir avucu-

¹⁰ aynı yer

¹¹ a.g.e., s. 8.

¹² Ayvazoğlu, a.g.e., s. 118.

¹³ Yavuz Bülent Bâkiler, *Harman*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 12. Baskı, İstanbul 2010, s. 208.

nu, şimdi Sivas'ta bulunan babamın mezarına serpeceğim. Vasiyetim var: İkinci avuç Karabağ toprağını da, öldüğüm zaman çocuklarım benim üzerime koyacaklar. Yâni ben, Türkiye toprağıyla beraber ebediyyen Karabağ toprağı altında da yatmak istiyorum"¹⁴

şeklinde cevaplandırmıştır. Maalesef Bâkiler'in Azerbaycan'ı bu ikinci ziyaretinde de Karabağ'a gitmesine izin verilmemiş, hatta Karabağ'dan dostları tarafından kendisine getirilen Karabağ toprağı da Moskova'da elinden alınmıştır¹⁵. 1984 yılında da neticesiz kalan bir denemeden sonra Bâkiler en nihayet 1986 yılında gereken izni alıp Karabağ ve Ağdam'a gidebilmiştir¹⁶. Oradan getirdiği Karabağ toprağını hem annesinin hem de babasının mezarlarına serpmiş, kendi mezarı için de bir avuç toprak saklamıştır¹⁷.

1.2. Hayat Tarihçesi

23 Nisan 1936 tarihinde Sivas Nüfus Müdürü Cezmi Bey ile Hayriye Hanım'ın oğlu olarak Sivas'ta dünyaya gelen Yavuz Bülent Bâkiler¹⁸, Sivas, Gaziantep ve Malatya'da devam ettirdiği ilk ve orta tahsilini 1953 yılında tamamlamıştır. 1960 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş ve iş hayatına atılmıştır¹⁹.

Fakülteden mezun olduktan sonra kısa süre Yeni İstanbul gazetesinde çalışan Bâkiler, 1964-68 yılları arasında TRT Ankara Radyosu Merkez Program Dairesi Başkanlığı'nda raportör olarak çalışmış ve çeşitli kültür programları hazırlamıştır. Buradaki görevinden sonra 1969-75 yılları arasında memleketi Sivas'ta avukatlık yapmıştır²⁰. Parlak bir avukat olarak tanınmasına ve rağbet görmesine rağmen dürüst ve hakkaniyetli kişiliği sebebiyle tahsilini yapmış olduğu bu mesleği uzun süre devam ettirememiştir. Birçok kere, müvekkillerinin haksızlı-

¹⁴ Bâkiler, *Azerbaycan...*, s. 9.

¹⁵ *a.g.e.*, s. 97 vd.

¹⁶ *a.g.e.*, s. 395, 402.

¹⁷ *a.g.e.*, s. 425.

¹⁸ Ayvazoğlu, *a.g.e.*, s. 117 vd.

¹⁹ İhsan Işık, "Bâkiler, Yavuz Bülent", *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, C. 1, Elvan Yayınları, Ankara 2004, s. 293-94.

²⁰ *a.g.e.*, s. 294. Ayvazoğlu ise Bâkiler'in avukatlık macerasının 1974 yılına kadar devam ettiğini, bu sene içerisinde Ankara'ya taşındığını kaydetmekte ve Başbakanlıktaki Hukuk Müşavirliği vazifesine başlayana kadar bir yıl işsiz kaldığını ifade etmektedir (*a.g.e.*, s. 119).

ğına kani olduktan sonra kendi kendini reddederek mahkeme salonunda bulunanları şaşırttığı rivayet edilmektedir²¹.

1975-76 yılları arasında Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı'nda Hukuk Müşavirliği görevinde bulunmuştur. 1976-79 yılları arasında ise Ankara Televizyonu'nda çalıştıktan sonra 1979-80 yılları arasında Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı görevinde bulunmuştur. 12 Eylül Darbesi'nden sonra Müşavir kadrosuna atanmış ve on iki yıl bu vazifeyi yürütmüştür. 1992 yılında ise Başbakanlık Müşaviri olarak atanmış ve iki yıl bu görevi devam ettirdikten sonra 1994 yılında kendi isteği ile emekliye ayrılmıştır²². Bu gönüllü tekaüdünden sonra yazar olarak Türkiye Gazetesi'nde ve programcı olarak da Samanyolu Televizyonu'nda çalışmaya devam etmiştir²³.

2. Edebî Şahsiyeti

Renkli bir edebî şahsiyete sahip olan Yavuz Bülent Bâkiler, edebiyat sahasında da her alanda olduğu gibi tekdüze olmaktan uzak bir tavır sergilemektedir. Bâkiler'in bu cihetini tarif ederken, millî konulardan aşka, ana hasretinden ölüme kadar birçok mevzuyu şamil şairliğinin yanında, çeşitli türlerde eser vermiş birisi olması hasebiyle nasirliğini de zikretmek elzemdir. Türkçenin doğru kullanılması konusunda gösterdiği hassasiyet, suni müdahaleler ve yabancı dillerin tesiri karşısında Türkçenin korunmasına attığı ehemmiyet, onun edebî şahsiyeti irdelenirken mutlaka dikkate alınması gereken hususiyetlerindendir. Bu renkli edebî şahsiyetinin tabii bir neticesi olarak; şiir, antoloji, gezi yazıları, biyografi ve deneme-inceleme türlerindeki eserlerinin yanında Azerbaycan Türkçesinden aktarmalar da yapmıştır.

2.1. Şairliği

Bâkiler'in şiire karşı olan ilgisinin, hatta şairliğinin daha ilkökul sıralarında iken başladığını kendisinden öğrenmekteyiz. İlk şiirini ilkökul üçüncü sınıfta yazdığını²⁴, daha bu yıllarda arkadaşları tarafından kendisine "şair" lakabı takıldığını ve öğretmenlerinin de bu lakabı kullandıklarını ifade etmektedir. Şiire olan bu merakının yanında, bu yıllarda, Bâkiler'in şiir okumadaki mahareti ile

²¹ Ayvazoğlu, *a.g.e.*, s. 118.

²² Işık, *a.g.e.*, s. 294.

²³ Ayvazoğlu, *a.g.e.*, s. 120.

²⁴ Turan Karataş, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirlerinde Anne ve Babalar", *Türk Dili*, 595, Temmuz 2001, s. 61'den Dilek Elçin, "Şair Yavuz Bülent Bâkiler ile Bir Konuşma", *Türk Kültürü*, 14/160, Şubat 1976.

de akranları arasında sivrildiği anlaşılmaktadır²⁵. Bu hususiyeti herhâlde küçük Yavuz'un ileride belagatte ve natıkada göstereceği kemalatın nişanesi olarak kabul edilebilir.

İlkokul yıllarından beri şiirle hemhâl olmuş olan Bâkiler'in ilk şiiri, liseden mezun olduğu sene yani 1953 yılında *Türk Sanatı* isimli dergide neşredilmiştir²⁶. Daha sonra mahallî dergi ve gazetelerde şiirler yayımlayan Bâkiler, talebeliği sırasında arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı *Kopuz* dergisinde ve bir süre neşriyat müdürlüğünü yürüttüğü *Orkun* dergisinde şiirlerini yayınlamıştır. 1964-1980 yılları arasında ise *Hisar* ve 1980 yılından itibaren de *Türk Edebiyatı* dergilerinde şiirlerini yayınlamıştır²⁷.

Dört şiir kitabı bulunan Yavuz Bülent Bâkiler, bunların ilkinin 1962 yılında yayınladı. *Hisar* dergisinde neşrettiği şiirleri sayesinde şiir dünyasında kendine zaten saygın bir yer edinmiş olan Bâkiler, *Yalnızlık* adını verdiği bu ilk şiir kitabından sonra, devrin kültür adamları tarafından üsluptan şekle, duygu yoğunluğundan sanatkârlığındaki samimiyetine ve kullandığı yöntemden konu zenginliğine kadar çeşitli cihetlerden müspet tenkitlere maruz kalmıştır. İlhan Geçer'in "*Bakiler, birçok şiirlerinde ustaca biçim kurmasını başarmış. Klâsik ölçülü vezinleri kullanmıyorsa da, kafiyelerden yararlanmayı ihmal etmiyor*"²⁸ derken ne kadar haklı olduğunu anlamak için

Bir köşe başında bazan ansızın

Karşılaştığımız olur.

Gözümün ucuyla bakarım kızın,

Gözleri dolu doludur.²⁹

mısralarındaki vezin ve kafiye yapısına göz atmak kâfi gelecektir. Bu kitapta yer alan şiirlerdeki duygu zenginliğini ve samimiyeti de Enver Naci Gökşen "*Şiirleri birer birer okudukça, renk renk manzara, çeşit çeşit duygu ile karşılaşıyoruz*" ifadesi ile methederken Mehdi Halıcı "...yurt güzellmelerini çıplak ve yoğun bir

²⁵ "Yavuz Bülent Bakiler'in Sohbet Toplantısı", *Türk Edebiyatı*, 69, Temmuz 1979, s. 7.

²⁶ Ayvazoğlu, a.g.e., s. 118; Işık, a.g.e., s. 294.

²⁷ Işık, a.g.e., s. 294; Arslan Tekin, "Bakiler Yavuz Bülent", *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1995, s. 85; Öztürk Emiroğlu, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar topluluğu ve Edebî Faaliyetleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 294-296'da Bâkiler'in 1964-1980 yılları arasında *Hisar* dergisinde neşredilmiş eserlerinin tamamının bibliyografik bilgileri bulunmaktadır.

²⁸ Yavuz Bülent Bâkiler, *Yalnızlık*, Hisar Yayınları, 4. Baskı, Ankara 1977, s. 5.

²⁹ a.g.e., s. 34.

deyişle değil, sevgisi, hasreti ve felsefesiyle vermiş” şeklinde şitâyîşkâr bir eda ile tenkit etmektedir³⁰. Milliyet-perver camianın “Galip Abi”si olarak meşhur Galip Erdem ise Bâkiler’in bu ilk kitabındaki sanatkârâne tavrını takdir ederken kullandığı sözler “*Bâkiler san’atı gerçekten seviyor. Kitabını, İktisadî Doktrinler Kitabı’na benzetmemiş. San’atın haysiyetine inanmış ve sadece şiir yazmak istemiş*”³¹ şeklindedir. Bâkiler’in nazımının belki de en güçlü tarafı olan üslubu da daha ilk şiir kitabında hak ettiği takdiri görmüştür. Konuşma diline yaklaşan sade üslubu, Vehbi Cem Aşkun tarafından “... *Yavuz Bülent’te çok güzel ve akıcı bir şiir üslubu var. Çok kolay söylüyor. Kendine özgü buluşları ve konuşulan dile olan vukufu, deyişlerini sevdendiriyor*” ifadesiyle, Galip Erdem tarafından “*Yavuz Bülent’in önce dilini övmek isterim: Temiz, duru, pırıl pırıl... Hep bildiğimiz, kullandığımız, sevdiğimiz kelimeler. Bilmece çözmek zorunda kalmıyorsunuz*” şeklinde ve Enver Naci Gökşen tarafından da “*Ozanın biçim ve söz oyunları iddiası da yok... Pürüzsüz, temiz bir Türkçesi var. Anlatım zorlamaları yok gibi*”³² şeklinde haklı övgülere mazhar olmuştur. *Yalnızlık*’taki konu çeşitliliği de Enver Naci Gökşen’in “... *Çoğu genç ozanlarda gördüğümüz tek yönlülük, örneğin, sadece aşk konusu yoktur Bâkiler’de*”³³ ifadesiyle olumlu tenkitlerden nasibini almıştır. Bu şiir kitabından sonra Bâkiler’in neden “*Yalnızlık Şairi*”³⁴ olarak nitelendirilmeye başlandığını anlamak aşağıdaki dizelere baktıktan sonra hiç de zor değil:

Gurbetin cemresi düştü içime

Karardı yine gökler.

Yalnızım bu şehirde, yapayalnızım...

Ne ben kimseyi beklerim,

Ne kimse beni³⁵

Bütün sevdiklerin bırakıp gitti

Yapayalnız kaldın artık.

³⁰ a.g.e., 6.

³¹ a.g.e., 5.

³² aynıyer.

³³ a.g.e., 6.

³⁴ Ayvazoğlu, a.g.e., s. 118.

³⁵ Bâkiler, *Yalnızlık*, s. 7.

Dokunsalar, ağlarsın çocuklar gibi

Büyüdü gözlerinde yalnızlık³⁶

Bâkiler'in amcası İbrahim Bâkiler'e ithaf ettiği *Yalnızlık*'ın 1966 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından orta ve yüksek okul öğrencilerine tavsiye edilmiş³⁷ olmasına bakılacak olursa, kitabın sadece kültür adamları tarafından takdir top-lamadığı, Türk gençlerinin talim ve terbiyesi ile iştigal eden devlet erkânı tara-fından da beğenildiği anlaşılmaktadır.

Bâkiler'in konu zenginliğini 1971 senesinde neşrettiği ikinci şiir kitabı *Du-vak*'ta da devam ettirdiğine şahit olmaktayız. Kızı Aybala Tuğba Bâkiler'e ithaf ettiği³⁸ bu kitapta bir taraftan

Gül damlası gibisin yavrum, çocuğum

Dünyâlar bir yana, sen bir yana.

Göçmen kuşlar gibi çok uzaklardan

Cennet kokusuyla gel artık bana.³⁹

mısralarıyla yavrusuna hasret bir anne edasıyla hissiyatını dizelere nakşeder-ken diğer taraftan da

Seni göremedim diye bu bahar

İçimde bin türlü duygunun isyanı var

Turnaların gökyüzünü sevdiği kadar

Seni sevdiğimin farkında mısın?⁴⁰

dizeleriyle de bir evladın anasına olan muhabbetini ve özlemini dile getirmek-tedir. Bâkiler, *Duvak*'ta anne ve evlada duyulan sevgi ve hasretin yanında, sev-giliye duyulan aşk ve hasreti de ihmal etmemiştir.

Bir serin rüzgârsın yüzüme vuran

Yüreğimi yakan bir avuç korsun.

³⁶ a.g.e., s. 9.

³⁷ a.g.e., s. 2.

³⁸ Yavuz Bülent Bâkiler, *Duvak*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 4. Baskı, İstanbul tarihsiz, s. 2.

³⁹ a.g.e., s. 7.

⁴⁰ a.g.e., s. 17.

Gökler biliyor sevdanı, taş duvarlar biliyor

Sen bilmiyorsun⁴¹

dizeleri bir türkü üslubuna yaklaşan diliyle Anadolu insanının aşk ikliminden nasibini alırken hissettiklerini nasıl ifade ettiğinin güzel bir misâlini teşkil etmektedir. Bâkiler, *Duvak*'ta da vatan ve milliyet sevgisini ihmal etmemiş,

Anadolu, Anadolu, ah Anadolu!

Bir yanında güzellik, incelik ve nur...

Bir yanında, bin yıldan beridir süregelen

Toz-toprak, tezek, çamur...⁴²

mısraları ile Anadolu'nun güzelliklerini methederken fakirliğine ve geri kalmışlığına esef etmektedir. Bâkiler'in vatan toprağı algısının Misakımillî hudutlarına sığmadığına bu kitapta da şahit olmaktayız. Daha sonraki yıllarda "Şeyhü'l-muharririn" unvanını alacak olan Ahmet Kabaklı Merhum'a ithaf ettiği "Bizim Türkümüz" isimli şiirin girizgâhını ve son kısmını teşkil eden

Bizim türkümüzde gurbet var artık

Hasret var, yürek var, toprak var balam

Gönlümüzü sımsıcak alan topraklar

Tiyan-Şan, Kadir-Gan Dağları'na dek uzar

Kim demiş vatanımız Edirne'den Kars'a kadar.⁴³

şeklindeki beşlik Bâkiler'in vatan ve milliyet telakkisini ortaya koymaktadır. *Duvak*'ın son şiiri olan "Macar İhtilalinden Kalan" isimli şiir, ilk bakışta Bâkiler'in sanatında mevzu edindiği temlere yabancı olduğu intibasını verse de

Ne güzel milletçe korkusuz, hür yaşamak

Hele yirminci yüzyılda şu feleğin işine bak

Kendi bayrağından, istiklalinden uzak

-Kırım, Azerbaycan, Türkistan gibi-

⁴¹ a.g.e., s. 37.

⁴² a.g.e., s. 24.

⁴³ a.g.e., s. 60.

Esir Macaristan kaldı.⁴⁴

dizeleri, Macaristan'ın esir Türk yurtları ile paylaştığı makûs kaderinin şairi bu mısraları nazma çekmeye ittiği düşünülebilir. Ancak Arif Nihat Asya'nın "Şandor Petöfi"⁴⁵ ve "Macaristan"⁴⁶, Hüseyin Nihâl Atsız'ın "Macar İhtilalcileri"⁴⁷ isimli şiirleri Macar İhtilali'nin umumi olarak Türkiye'deki milliyetçi – muhafazakâr aydınlar arasında bir heyecan dalgasına sebep olduğunu akla getirmektedir. *Duvak* bahsini, Arif Nihat Asya'nın bu kitap üzerine yazdığı kıtaya değinmeden kapatmak hem Bâkiler'in bu eser ile topladığı takdire hem de Türk Edebiyatı'nın en mühim simalarından biri olan Arif Nihat'ın aziz hatrasına hürmetsizlik olacaktır. Arif Nihat "*Duvak*" ismini verdiği

Şiir, der "Yavuz'un hazırladığı

Duvak'ta bir san'at düğünü gördüm!"

Ve aşk, "Bu duvağın arkasında, der

Aybala Tûba'nın yüzünü gördüm."⁴⁸

şeklindeki kısa şiirinde hem Bâkiler'in *Duvak*'ı ithaf ettiği kızının adını zikretmekte hem de şiir ebceci hesabı ile *Duvak*'ın neşredildiği sene olan 1971 yılına işaret etmektedir.

Yavuz Bülent'in üçüncü şiir kitabı 1977 yılında neşrettiği *Seninle* isimli kitaptır.

2003 yılında yayınladığı *Harman*, isminden de anlaşılacağı gibi daha evvel Türk Edebiyatı'na kazandırdığı şiirlerinin bir harmanlamasından müteşekkildir. Bâkiler bu kitabında şiirlerini Analar ve Çocuklar, Türkiyem Anayurdum Sebeğim Çârem, "Gönül, Ey Vay Gönül, Vay Gönül, Ey Vay Gönül", Çağırırısın Bir Gün Beni de Ölüm, "Dağlar Taşlar ile Çağırayım Mevlâm Seni", Turan ve Destanlar İçinde İstanbul şeklinde, konularına göre yedi başlık altında tasnif etmiştir.

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiir sahasında Türk Edebiyatı'na hediye ettiği diğer eserleri de antolojileridir. İlk kez 1967 yılında neşrettiği *Şiirimizde Ana* ve 1973

⁴⁴ a.g.e., s. 63.

⁴⁵ Arif Nihat Asya, *Ses ve Toprak*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1976, s. 130.

⁴⁶ Arif Nihat Asya, *Avrupa'dan Rubailer*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1976, s. 191.

⁴⁷ Hüseyin Nihâl Atsız, *Yolların Sonu*, İrfan Yayınevi, 5. Baskı, İstanbul 1997, s. 55.

⁴⁸ Bâkiler, *Harman*, s. 248.

senesinde yayınladığı *Sivas'a Şiir* bu türdeki iki eseridir. Kırk sekiz ayrı şairden şiirler içeren *Şiirimizde Ana'yı* yazma kararını Bâkiler, yedek subay iken bir asker anasının sarfettiği "Gözün karnı yok ki doysun! Ben anayım! Sana saatlerce değil, yıllarca baksam doyamam! Var git teğmenini müşgül durumda bırakma!" şeklindeki sözleri üzerine daha 1962 yılında aldığını kendisi ifade etmektedir⁴⁹.

Bâkiler, yirmi altı farklı şairin Sivas şehri üzerine yazdığı şiirleri içeren *Sivas'a Şiir'i* oluşturmasının sebeplerini sayarken Sivas'ın bir sultan şehir olmasını, Selçukluda bir ilim merkezi olmasını, Osmanlıda eyâlet merkezi olmasını, cumhuriyetin temel taşlarından birisini teşkil etmesini ve 250 civarında şair yetiştirmiş olmasını zikretmektedir⁵⁰. Her ne kadar kitabı yazdıran sebepler arasında kendisinin bu şehirden yetişmiş olmasını saymasa da bunun da bu kitabın meydana gelmesine tesir ettiği düşünülebilir.

Bâkiler her ne kadar aşk, ölüm, dinî konular ve Osmanlı gibi temaları mevzu edinmişse de şiirlerinde ana, Anadolu, aşk, ve Türk Dünyası temaları öne çıkmaktadır. Bu sebepten, bu konuların Bâkiler'in şiirlerinde işlenişine ayrıca bakmak gerekmektedir.

2.1.1. Şiirlerinde Ana

Bâkiler'in *Yalnızlık*, *Duvak* ve *Seninle* isimli üç şiir kitabında bulunan toplam doksan iki şiirin altısı tamamen ana temasını işlemektedir. Karataş'a göre *Duvak*'ta yer alan "Emine Bacı" şiiri de bu yekûne eklendiği takdirde şairin işlediği temalar içerisinde yüzde sekizlik bir nispet meydana çıkmaktadır ki bu da azımsanacak bir oran değildir⁵¹. Diğer şiirleri içerisinde serpiştirilmiş ana motifi ve *Şiirimizde Ana* isimli antolojisi de nazarıdikkate alındığında Nurullah Çetin'in "*Türk edebiyatının en önemli ana şairi Yavuz Bülent Bâkiler'dir*"⁵² ifadesi ziyadesiyle manidar hâle gelir. Bâkiler, "Seni Arıyorum Deli-Divâne" adlı şiirinde anasız bir dünyanın bütün anlamını yitirdiğini

Bütün odalar sessiz, dualarda adım yok

Sabırım bir dirhemden az, çilem kırk batmandan çok

Senden sonra tadım yok.

⁴⁹ Yavuz Bülent Bâkiler, *Şiirimizde Ana*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, s. Arka kapak.

⁵⁰ Yavuz Bülent Bâkiler, *Sivas'a Şiir*, Sivas Zara Karacahisar Köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, İstanbul 2002, s. 5.

⁵¹ Karataş, a.g.e., s. 62.

⁵² Nurullah Çetin, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirinde 'Ana' Hassasiyeti", www.turkedebiyatimiz.com.

Kolum yok, kanadım yok!⁵³

mısraları ile dile getirmektedir. “Analar” isimli şiirde ise âdeta “fenâ fi’l-evlâd”⁵⁴ olan Türk anasının şartlar ne kadar zor olursa olsun evladına karşı fedakarlık, şefkat ve merhamet göstermede asla tereddüt etmediğini, vaziyetin gerektirdiği hissî vasıflara ve ruh hâllerine gark olduğunu

Garibin anası pencerelerden
Yanık türkülerle yollara bakar.
İncecik yüzünde her akşamüstü
Çizgi çizgi, nokta nokta bir efkâr.

Fakirin anası her sabah sessiz,
Ağlar çocuğunun aç-çıplak durduğuna.
Elleri koynunda kalır çaresiz
Bin pişman doğduğuna, doğurduğuna.

Mahkumun anası susar konuşmaz
Suçu kendisinde sanır.
Kaçar insanlardan, aydınlıklardan
Duvarlara bile baksa utanır
...
Karımın anası anama benzer
Öylesine yakın, duygulu, ince.
Özü-sözü bir yayla gözesi kadar berrak,
Oturacak yer bulamaz çıkıp yanına gidince

⁵³ Bâkiler, *Harman*, s. 9.

⁵⁴ Çetin, *a.g.e.*

Yüreği destanlar gibi sımsıcak⁵⁵

dizeleriyle güzel bir şekilde ifade etmektedir. Yine aynı şiirin son bölümünde

Ve alnım açıksa, başım dikse

Dirliğimiz varsa, mutluysam

Yüzüme gülüyorsa böyle bir şehir,

Bir beyaz zambak gibi pırıl pırıl sa yavrum

Ve yavrumsa her şeyi bana sevdiren bir bir

Bu mutluluk, bu düzen, bu bitmeyen aydınlık...

Anasının yüzüsu yu hürmetinedir⁵⁶

mısraları ile aileyi ayakta tutanın da, birbirine bağlayanın da, aile efradının dünyaya bakışını şekillendirenin de ana olduğunu sade fakat tesirli bir lisanla dile getirmektedir. Ananın içtimai doku açısından ifade ettiğı kıymeti, ananın kutsallığını ve fedakârlığını şairane bir edayla birleştirdiğı bir diğ er şiiri de “Analar Bilirim” şiiridir. Bu şiirin ikinci kıtasını teşkil eden

Yurdumuzun, yuvamızın orta direğı...

Dünyâdaki varlıkların en mübareğı.

Elimize diken batsa yüreğı,

Yanacak analar bilirim.

dizeleri, bu durumu duru ve açık bir şekilde dile getirmektedir. “Anamın Namazları” isimli şiirde ise geleneksel dindarlığı tam manasıyla tecrübe eden bir Anadolu anası canlandırılmaktadır. Şiirin ilk dörtlüğünde ananın bu hâlinin diğ er aile efradına da huzur verdiği

Anam, namaza durur günde beş vakit

Bir serinlik duyarız ondaki büyük huzurdan

Aydınlanır içimiz, odalarımız

Yüzündeki ince, mübarek nurdan⁵⁷

⁵⁵ Bâkiler, *Duvak*, s. 14-15; Bâkiler, *Harman*, s. 10-11.

⁵⁶aynıyer.

mısraları ile en güzel bir şekilde dile getirilirken şiirin devamında

Anamın duaları üzerimde olmasa

Yıkılır sırtımı verdiğim duvar.

Kopar, elime gelir uzandığım dal

Kapımı çalmaz bahar.⁵⁸

ifadeleri ile de ananın dualarının evlatların hayatlarındaki ehemmiyetli yeri vurgulanmaktadır.

Bâkiler'in "Anamın Türküleri" isimli şiirinde ana temasına bürünmüş bir maziye hasret de hissedilmektedir. Şiirin daha ilk iki mısrasında "Anam türkü söylerdi bana masal yerine / Hüznü, boynu bükük, hep Azerî türküler"⁵⁹ şeklinde kendini hissettirmeye başlayan bu hasret, şiirin son bölümünde açıkça mazinin ihtişamına duyulan özlem olarak ortaya konulmaktadır:

Şimdi burada Sakarya, orada Seyhun, deli Kür...

Bir yanık bozlak gibi yüreğimme dökülür.

Yüreğim "ay balam"lı türkülerimle büyür.

Beni sonsuzluğa hep türkülerim götürür.

Gel ey Kırımlı Sinan, atını ufkuma sür.

Sesim Estergon'da yine gümbür gümbürdür.

Benim bayrağım bile tarifsiz bir türküdür!⁶⁰

Yıldız, Bâkiler'deki bu mazi hasretini Sivas folklorunun tabii bir neticesi olarak telakki etmektedir. Çocukluk yıllarından itibaren bu havayı teneffüs etmiş olan Bâkiler'in aile geçmişi de bu maziye hasret temayülünü pekiştirmiştir. Yıldız, çevrenin tesirinin yanında Bâkiler'in romantik mizacının da ziyadesiyle müessir olduğu fikrindedir⁶¹.

2.1.2. Şiirlerinde Anadolu

⁵⁷ Bâkiler, Harman, s. 14.

⁵⁸ aynıyer.

⁵⁹ a.g.e., s. 15.

⁶⁰ a.g.e., s. 16.

⁶¹ Saadettin Yıldız, "Yavuz Bülent Bâkiler'de Çocukluk Günlerine Özlem", Milli Kültür, 73, Haziran 1990, s.68.

Çağırın'ın "ilk belirtilerini Milli Edebiyat Dönemi'nde gördüğümüz "Anadolu" temasının, gerçek anlamda hayat bulduğu şair Yavuz Bülent Bâkiler olmuştur"⁶² ifadesi biraz güçlü bir iddia gibi görünse de bu temanın Bâkiler'in şiirinde işgal ettiği yer inkâr edilemez. Bu yerin Bâkiler'in sanatındaki ehemmiyetini anlamak için şairin *Harman* isimli eserine göz atmak kâfi olacaktır. Bu eserde tam otuz şiir ya doğrudan Anadolu ya da Anadolu ile ilgili temaları işlemektedir. Bâkiler'in şiirinde Anadolu daha çok tarihî bir değer olarak işlenmektedir. Anadolu'nun tarihî yüzü onun güzelliklerini yansıtmaktadır. Bu güzel taraf mütemadiyen bugünün geri kalmışlığı ve olumsuzlukları ile bir tenakuz oluşturacak şekilde nazma çekilmiştir. "Anadolu Acısı" isimli şiirin

Sivas'ta, Divriği'de, Erzurum'da, Konya'da...
İnce sütunlar gördüm, şadırvanlar, kubbeler...
Bir yanda oya gibi işlenmiş pembe mermer
Öte yanda öbek öbek, çirkin, kaba, şekilsiz
Kerpiçten harabeler...⁶³

şeklindeki mısraları Anadolu'da teşekkül eden Türk – İslam medeniyetinin mahsulü sanat eserlerinin teressümü ile başlayıp yıkılmaya yüz tutmuş kerpiçten köy evlerinin tarifi ile nihayet bulurken bu tenakuzu en güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Mütenakız olan sadece Anadolu'nun maddi kültür varlığı değil, Anadolu insanı da büyük bir zıtlık koymaktadır ortaya:

İnsanlar gördüm sende: İmbikten geçmiş gibi
Yüreklerinde sıcak, misilsiz bir merhamet
İnsanlar gördüm yine: hâin, câhil, asabî
Taş Devri'ni yaşayan bir kaba kuvvet.⁶⁴

Bâkiler, bu zıddiyeti geleneksel hayat tarzının geçerliliğini yitirmesine bağladığını ve bu ananeden uzaklaşmanın Anadolu insanı için çeşitli mutsuzluklara sebep olduğunu aynı şiirin ilerleyen kısımlarında

⁶² Hasan Hüseyin Çağırın, "Türk Edebiyatında Anadolu Teması ve Yavuz Bülent Bâkiler", <http://www.edebistan.com/index.php/hasanhuseyincagiran/turk-edebiyatinda-anadolu-temasi-ve-yavuz-bulent-bakiler/2010/01/>

⁶³ Bâkiler, *Harman*, s. 41.

⁶⁴ aynıyer.

Unutulmuş Türklüğün ceylan yürekli töresi
Çiğnenmiş İslâm'ın koyduğu kesin yasaklar.
Bir avuç buğday, bir tutam ot, bir karış toprak için
Konuşur mavzerler, bıçaklar...⁶⁵

Ve dul kalır kadınlar bir hiç yüzünden
Vurulur gelinler telli-duvaklı.
Bir ağıt başlar sonra yetim kalan evlerde
İnce, uzun ağlamaklı...⁶⁶

mısraları ile açık bir şekilde ifade etmektedir. “Anadolu Hikâyesi” isimli şiirde de yine Anadolu bütün fakirliği ve cehâleti ile Türk-İslâm medeniyetine mütenakız bir şekilde teressüm edilip sebep olarak dinin emirlerine uymama gösterilmektedir:

Anadolu toprağında karasaban ve kağı...
Başka söze ne hacet.
...
Selâm sana, insanı aziz mübârek bilen
Billurdan medeniyet.
...
Sakal-ı şerif gibi kırk bohçada kaybolmuş
Güzelim İslâmiyet

Kadın erkek herkese ilmi emretmiş Peygamber
Ama tutmuş yakamızdan katran gibi cehalet⁶⁷

⁶⁵ a.g.e., s. 42.

⁶⁶ aynıyer.

⁶⁷ a.g.e., s. 43.

“Anadolu Gerçeği”nde ise bütün gelenekselliği, fakirliği ve gelişmemişliği ile ve acılarına rağmen Anadolu, milliliği temsil etmekte ve merkezin gayrimillî gelişmiş hayat tarzına karşı

Kılığın kıyafetin sarmadı beni
Söylediğin türküler bizim türkümüz değil.
Başka çeşmelerden doldurmuşsun tasını
Yüreğinde nakış yok, acı yok bizden
Bulutlar rahmetini kesmeden yavaş yavaş
İnsanlar, selâmını esirgemedi
Savuş git içimizden⁶⁸

mısraları ile sahiplenilmektedir. Çetin, bu şiirin; Anadolu’yu ve Anadolu insanını tanımadan Anadolu romantizmi yapan erken devir Cumhuriyet şairlerine, Anadolu istismarı yapan sosyalist gerçekçi şairlere ve Osmanlı ve Selçuklu dönemlerini atlayarak 1071 öncesi Anadolu’suna telmihte bulunanlara vurgulu bir tepkisellik içerdiği fikrindedir⁶⁹.

Anadolu insanını ve onun zor hayat şartlarını mevzu edinen bir diğer şiir de “Onlar” şiiridir. Şiirde

Onlar, Gök-Hun’lardan bugüne kadar
Bütün zaferlerin müjdecileri...
Serhat boylarında bin yıldan beri
Yerleri gökleri tutan bayraktır

Onlar Köroğlu’nda, Dadaloğlu’nda
Meydanları gümbür gümbür dolduran nâra
Yunus’ta Dertli Dolap, Emrah’ta kara sevdâ

⁶⁸ a.g.e., s. 40.

⁶⁹ Nurullah Çetin, *Şiir Tahlilleri*, c. 1, Öncü Kitap, Ankara 2010, s. 212-213.

Ve Dedem Korkut'ta "Kanlı akan ırmak"tır⁷⁰

dizeleri ile Türk tarihinin ilk devirlerinden beri kahramanlıkları ile çağları şekillendirmiş, Türk millî kültürünü yoğurmuş Anadolu insanı tasvîr edilirken

Onlar şimdi uzak, yaban dağ köylerinde

Ne bir karış toprağı, ne tutacak bir dalı

Mintanları, kasketleri yırtık yamalı

Ayakları çıplaktır

Önce yakar, kavurur ağustos güneşleri

Ecel gibi eser sonra üstlerine kara yel

Ne yüzleri yüzdür, ne elleri el...

Ne ayakları ayaktır⁷¹

mısraları ile de bu kahraman insanların fakirlik ve Anadolu'nun hırçın tabiat şartları neticesinde içinde bulundukları içler acısı vaziyet resmedilmektedir. Şiirin sonuna doğru ise asırlar boyunca akla muhal kahramanlıkların faili olduğu halde büyük bir ilgisizliğe maruz kalan Anadolu insanının her şeye rağmen muti bir tavır sergileyip vakarını koruduğu ifade edilmektedir:

"Gel" deyince geldiler, "ver" deyince verdiler

"Öl" deyince öldüler Yemen'de bile...

Yürekleri öyle sıcak, esmer yüzleri

Öylesine yumuşaktır.

Ne isyan, ne ihanet düne-bugüne...

Kubbelerden huzur, minarelerden sabır

Duyarak yaşadılar böyle kaç asır

⁷⁰ Bâkiler, *Harman*, s.59.

⁷¹ aynıyer.

Onların alnı açık, yüzleri aktır...⁷²

Yıldız'a göre bu şiir Anadolu'daki içtimai hayatı gerçekçi bir şekilde dile getirmeyi amaçlamakla beraber sosyal gerçekçi sanat anlayışından farklı bir anlayışla ifade edilmiştir. Zira sosyal gerçekçi telakkide, menfilikleri bazı değerleri mahvetme yolunda kullanma temayülü mevcuttur. Oysa Bâkiler bu şiirde bilakis olumsuzlukları ortadan kaldırarak Anadolu insanını refaha erdirmeye fikrindedir ki buna millî romantizm denilebilir⁷³.

2.1.3. Şiirlerinde Türk Dünyası

Bâkiler, aile şeceresiyle merbut olduğu Misakımillî hudutları dışında kalan Türk yurtlarına karşı her zaman derin bir alaka göstermiş ve sanatında esir Türklerin çektiği eza ve cefalara, bu esir Türk yurtlarına duyulan hasrete bolca yer vermiştir. *Harman*'da "Turan" başlığı altında topladığı bu şiirlerinde Türkistan'dan Kafkasya'ya, Irak'tan Rumeli'ne büyük ve nazlı bir coğrafyanın elemeleri, özlemleri, tasaları ve umutları mısralara nakşedilmiştir.

Aile köklerinin yattığı Karabağ'a ve Azerbaycan'a meftun olan Bâkiler, "Azerbaycan" isimli şiirinin başında şahsi hissiyatını millî bir mefkûre ile rap-tederek

Adına el-pençe dîvan durduğum
Bin yıllık karasevdamız, ilâhimiz, ülkümüz
Türküler söyleyerek içimde gece-gündüz
Bir çalar saat gibi kurduğum:
Azerbaycan⁷⁴

mısralarıyla gayet güzel bir şekilde vermeyi başarmışsa da şiirin son kıtasında Azerbaycan'a karşı duyduğu hasretimiz aşkın temelinde yatan amilleri ifşa etmekten kendisini alamamıştır:

Anamın göz yaşında, kuşların kanadında
Bir iftar sofrasında, içtiğim suyun tadında

⁷² a.g.e., s. 60.

⁷³ Saadetin Yıldız, "Bâkiler'in 'Onlar' Şiiri Üzerine Notlar", *Çanakkale Eğitim Yüksekokulu Araştırma Dergisi*, 2/1, s. 41.

⁷⁴ Bâkiler, *Harman*, s. 209.

Kızımın türkü gibi güzel Aybala adında

Yıllar yılı arayıp durduğum: Azerbaycan.⁷⁵

Modern Azerbaycan şiirinin büyük üstatlarından Merhum Bahtiyar Vahapzade'ye ithaf ettiği "Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır" isimli şiirinde Bâkiler,

Kuşluk vaktine kadar geceler boyu

Savrularak okuduğum yine Şehriyar.

Ala ceylanlara benzer hep Azerî türküler

Dinlediğim tar.

...

Azerbaycan: Dedem Korkut şafağı...

Mübarek dilimi süt gibi sağlar.

Bâzan rüzgâr olur iliklerimde

Bâzan yağmur gibi üstüme yağar.

Götür beni Aras! Al beni Hazar

Türk'ü Türk'ten başka şimdi kim anlar?

Yaram derin, merhemim yok, vaktim dar...

Bir destan yazar gibi yaz beni Anar!

Duy beni Bahtiyar! Duy beni Şahmar!⁷⁶

mısralarıyla Anar, Vahapzade, Şahmar gibi çağdaş Azerbaycan Edebiyatı'nın meşhur simalarının yanında Azerbaycan ve Türkiye Türklüğünün müşterek kültür unsurlarından belki de en mühimi olan Dede Korkut'u da zikrederek bilinçli bir şekilde ortak köklere inmektedir. Aras gibi, Hazar gibi Azerbaycan için timsâlî önemi olan coğrafi unsurlara işaret ederken Şehriyar'ı da zikrederek Azerbaycan algısının çerçevesini belirlemektedir. Şiirin devamında

Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır

Ben Yâkub gibiyim uzun yıllardır

⁷⁵ a.g.e., s. 210.

⁷⁶ a.g.e., s. 211.

Onda Yusuf'umun kokusu vardır.
Ve hasreti, gönlümde büyük Türkistan kadardır
Ayettir kitabımda, bayrağımda rüzgârdır
Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır.⁷⁷

diyerek Yâkub'un Yusuf'u gibi uzun yıllardır kayıp olan Azerbaycan'ı ayet, bayrak gibi mukaddes unsurlar ile mukayese ederek kıymetini sarıh bir şekilde belirtmektedir. İlâveten Azerbaycan'ı Türkistan ile kıyaslayarak sanki bir taraftan hem Türkistan'ın da Azerbaycan'ın sahip olduğu değere mâlik olduğuna işaret etmekte hem de Azerbaycan'ın Türkiye'ye olan coğrafi ve tarihî münasebeti yanında iki ülke halkının irsî yakınlığı sebebiyle Azerbaycan'ın tek başına koca Türkistan coğrafyasına denk olduğunu ima etmektedir.

Bâkiler, her fırsatta dile getirdiği Azerbaycan ve Karabağ hasretini ifadenin zirvesine "Karabağ Hasreti" isimli şiirinin son kısmında

Bir gün biterse her şey, Karabağ'ı görmeden
İstemem bandolar, büyük çelenkler...
Allah'ım! Ruhuma biraz huzur ver!
Üstüme okunmuş birkaç avuç mübârek
Karabağ toprağından serpilse yeter!⁷⁸

mısraları ile ulaşmıştır.

Yukarıda görüldüğü gibi Azerbaycan ile mukayese ettiği Türkistan coğrafyası da Yavuz Bülent'in şiirinde ehemmiyetli bir iklim olarak tebarüz etmektedir. "Türkistan" isimli şiirinde

Öz yurdumu çarmıha germişler kırk yerinden
Bin yıl geçse unutmam, acımın üzerinden
Vurulan bir ceylana yanar gibi derinden
Ulu Türkistan'a yandım.⁷⁹

⁷⁷ a.g.e., s. 212.

⁷⁸ a.g.e., s. 208.

⁷⁹ a.g.e., s. 215

mısralarıyla bir taraftan Türkistan'ın esaretine eseflenirken diğer taraftan

Görmeden göstermeden Taşkent'i, Buhara'yı

Urumçi'ye varmadan atsız-pusatsız

Bir başıma, yorgun-argın, kolsuz kanatsız

Türkistan'a dost gönüller kazandım

Tanrım, bir gün acaba diyebilecek miyim?

Vuslatın yüzüme nakışladığı nurla

Bir kardeş bahçesine uzanır gibi huzurla

Türkistan'ın toprağına uzandım.⁸⁰

diyerek Taşkent, Buhara, Urumçi gibi Türkistan coğrafyasının sembolik şehirlerini yâd edip bu kardeş toprağına vuslat hayali kurmaktadır. Bâkiler, Türkistan'a beslediğı hissiyatı özlemiyle, hayranlığıyla ve aşkıyla "Sevmek" isimli şiirinin son dördlüğünde güzel bir şekilde dile getirmektedir:

Taşına-toprağına kurban olduğum

Bulduğum, vurduğum en büyük destan

Türkistan! Türkistan! Uluğ Türkistan

Ben seninle ağlayıp güleni seviyorum.⁸¹

Yavuz Bülent'in şiirinde tesirli bir şekilde yer bulan bir diğer Türk coğrafyası da Irak Türklüğünün yaşadığı sahadır. "Kerkük Ağıtı" ve "Erbil Ağıtı" Irak Türklüğünün çektiğı acıların isyankâr bir üslupla dile getirildiğı şiirlerdir. Kerkük'te Türklerin maruz kaldığı katliam ve tecavüzleri anlatan "Kerkük Ağıtı", Türklere reva görülen vahşeti bütün açıklığı ile çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Şiirin ilk kısmında vahşet anlatılırken son üç kıtasında coşkun bir dille âdeta bir intikam şarkısı havası esmektedir.

Ok olsam hedefi ikiye bölen

⁸⁰ a.g.e., s. 216.

⁸¹ a.g.e., s. 224.

Bir tüylü börk olsam yiğit başlarda
Kışta, kıyamette, tipide, karda
Türkü olsam dudaklarda söylenen:

Ses versem bir sabah Bozkurt sesine
Aksa yollarına içimdeki kan,
Ya tutup kaldırsam sizi oradan
Ya düşsem toprağa erkekçesine.⁸²

mısraları, bu şiirin yetmişli yıllarda neden genç ülkücülerin yüreklerini titreten bir heyecana sebep olduğunu⁸³ anlatmakta güçlük çekmemektedir. “Erbil Ağıtı” da benzer manzaraları canlandıran bir tarz ile başlamaktadır. Ancak bu şiirin sonlarına doğru, “Kerkük Ağıtı”nda karşımıza çıkan kahramanlık ve intikam hislerinin aksine Hür Dünya’ya, İslam Dünyası’na ve Türkiye’ye bir kızgınlık ve kırgınlık göze çapmaktadır:

Utansın Erbil’de etimizi yiyenler
Utansın insanlık, vicdânı varsa.
Bu zulmü, Batının terazisi tartarsa
Yere batsın orada “insan hakları” diyenler.

Kerkük’ten, Musul’dan, Erbil’den kan sızıyor
Kan sızıyor Hür Dünyanın şatafatına
İslâm âleminin gâfil katına
Bu firavun vahşetini anlatmak çok zor.

⁸² *a.g.e.*, s. 206.

⁸³ Ayvazoğlu, *a.g.e.*, s. 117.

Kar yağıyor biteviye güvendiğimiz dağlara
 Kimse gecemize bir mum yakmıyor
 “Yurtta sulh! Cihanda sulh!” “kardeşlik” diye diye
 Yüzbinlerce yabancıya sahip çıkan Türkiye
 Bizim yüzümüze dönüp bakmıyor.⁸⁴

2.2. Nasirliği

Yavuz Bülent Bâkiler Türk Edebiyatı’na şairliği kadar nasirliği ile de katkıda bulunmuştur demek mübalağa olmayacaktır. Gezi notları, biyografi, siyasi tarih ve deneme-inceleme sahalarında birçok eser ortaya koyan Bâkiler, bu alanda da rüşdünü ispat etmiştir.

2.2.1. Biyografileri

Biyografi çalışmalarının ilkinin Aşık Veysel’in hayatını ve şiirlerini incelediği *Aşık Veysel Hayatı ve Şiirleri* isimli çalışması teşkil etmektedir. Altmış üç sayfadan müteşekkil eser 1986 yılında Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı serisinde neşredilmiştir. Bâkiler’in bu alandaki ikinci çalışması 1990 yılında yayınladığı *Mehmet Akif’te Çağdaş Türkiye İdeali* isimli eserdir.

2008 yılında Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları arasında çıkan *Ârif Nihat Asya İhtişamı* isimli eseri Bâkiler’in biyografi alanındaki en kapsamlı eseridir denilebilir. Yaklaşık 560 sayfadan oluşan eser iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm, Bâkiler’in Arif Nihat hakkındaki araştırmalarını ve görüşlerini içermektedir. İkinci bölüm ise “Ârif Nihat’tan Dinlediklerim” başlığı altında toplanmış kendi ağzından Arif Nihat’ın çeşitli konulardaki görüşlerinden müteşekkildir. Bâkiler’in Arif Nihat hakkındaki bir diğer eseri ise *Ârif Nihat Asya’nın Sevgi Mektupları* isimli eseridir.

Bu alandaki eserleri arasında addedilebilecek diğer bir eseri de ikinci baskısı 2009 yılında Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları arasında çıkmış olan *Elçibey Azerbaycan’ın Unutulmaz Lideri* isimli kitaptır. Biyografik bir derleme niteliğini taşıyan 333 sayfalık eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, farklı kişiler tarafından Elçibey ile yapılmış mülakatlardan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise çeşitli şahısların Elçibey hakkında yaptıkları konuşmaları içermektedir. Kitabın

⁸⁴ Bâkiler, *Harman*, s. 218-19.

son bölümü ise Elçibey'in vefatından sonra hakkında yazılan yazılardan teşekkül etmektedir.

Muhsin Başkan isimli Muhsin Yazıcıoğlu hakkındaki eser de Elçibey kitabı gibi biyografik derleme niteliğindedir. Yazıcıoğlu'nun vefatı üzerine yazılan yazıların bir araya getirilmesinden oluşan eserin hacmi 400 sayfaya yakındır ve 2010 yılında üç baskı birden yapmıştır. Kitap Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları arasında çıkmıştır.

Bâkiler'in *Gidenlerin Ardından* isimli eseri de bu sahada addedilebilecek bir diğer çalışmasıdır. Dördüncü baskısı 2010 yılında Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları arasında çıkan eser 335 sayfadan müteşekkildir. Kitap, siyasetçilerden tarihçilere, şairlerden romancılara Türk kültür hayatında kendine yer edinmiş birçok şahsiyet hakkında anekdotlar içermektedir.

2.2.2. Gezi Notları

Yavuz Bülent'in bu türde üç eseri bulunmaktadır. Gezi türünde yayınladığı ilk eseri 1979 yılında neşrettiği *Üsküp'ten Kosova'ya* isimli kitaptır. Struga Şiir Akşamları Festivali kapsamında Bâkiler'in Yugoslavya'ya yaptığı gezinin notlarından oluşan eser, bu coğrafyadaki kültür bakiyelerimiz hakkında oldukça ilgi çekici malumat içermektedir.

Bâkiler'in gezi türünde ikinci eseri ise *Türkistan Türkistan* isimli kitabıdır. Eser Demir Perde'nin aralanmasından sonra Özbekistan'a yapılan seyahatin gezi notlarından müteşekkildir.

Gezi notları türünde Bâkiler'in en kapsamlı eseri 2009 yılında Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları arasında çıkan *Azerbaycan Yüreğimde Bir Şahdamardır* isimli kitabıdır. 450 sayfadan fazla bir hacme sahip eser, Bâkiler'in müteaddit defalar Azerbaycan'a yaptığı seyahatlerin gezi notlarından müteşekkildir.

2.2.3. Deneme – İnceleme

Bâkiler'in deneme – inceleme türünde birbirinin devamı niteliğinde olan iki eseri bulunmaktadır. *Sözün Doğrusu 1* ve *Sözün Doğrusu 2* ismini taşıyan bu eserler, aynı adı taşıyan televizyon programının kitaplaştırılmış hâlidir. Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları arasında çıkan kitapların 2010 yılında birinci cildi 16., ikinci cildi ise 10. baskılarına ulaşmışlardır. Kitapların başlıca mevzusunu, dil yozlaşması, Öztürkçe – uydurukça tartışmaları, kullanım yanlışlıkları gibi konulardaki görüşleri oluşturmaktadır.

2.2.4. Siyasi Tarih

Bâkiler'in bu konudaki tek eseri 1944-1945 *Irkcılık – Turancılık Davasında Sorgular Savunmalar* isimli çalışmasıdır. 2010 yılında Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları arasında çıkan eser yaklaşık 600 sayfadan oluşmakta ve Bâkiler'in kendi deyişiyle "1944 yılında, İstanbul'da Bir Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülen utanç yüklü bir davanın özeti gibidir."⁸⁵

3. Siyasi Şahsiyeti

Yavuz Bülent Bâkiler'in siyasi şahsiyetinin meydana gelmesinde aile geçmişi tesiri var mıdır bilinmez ancak yetiştiği aile ortamının bunda müessir olduğu kati bir hakikattir. Daha çocukluk yıllarında babasının *Serdengeçti* dergilerini okuyarak ateşin bir milliyetçi hâline gelmişti⁸⁶.

Üniversite tahsili için geldiği Ankara'da ilk yaptığı işlerden biri Osman Yüksel Serdengeçti'yi bulmak olmuştur. Serdengeçti'nin tavassutu ile dahil olduğu Türk Ocağı halkasında Hamdullah Suphi, Galip Erdem, Halide Nusret Zorlutuna ve Ârif Nihat Asya gibi devrin mühim kültür ve edebiyat şahsiyetleri ile tanışır. İçinde bulunduğu bu ortam, Bâkiler'de aile geçmişi sebebiyle tabii bir şekilde bulunan Türk Dünyası sevgisinin hayat felsefesi hâline dönüşmesine neden olmuştur⁸⁷. O artık bir Turancı olmuştur ve bundan sonra da hep öyle kalmıştır.

Yetmişli yıllara gelindiğinde Bâkiler'in ülkücü milliyetçi gençliğe tesir eden bir fikir ve edebiyat adamı hâline geldiği görülmektedir. Adalet Partisi'nde bulunmasına rağmen *Hizmet* gazetesinde kaleme aldığı başmakalelerde solcularla giriştiği polemikler, "Ben Doğuluyum", "Kerkük Ağıtı" ve "Antepli Şahin" gibi şiirleri onun ülkücü gençliğin gönlünde taht kurmasına vesile olmuştur⁸⁸.

Bâkiler faal siyasi hayatına Adalet Partisi'nde başlamış, 1969-73 yılları arasında bu partinin Sivas İl Başkanlığı görevini yürütmüştür. 1969, 1973 ve 1977 seçimlerinde A.P.'den adaylığını koydu fakat her üç seçimde de milletvekilliğini kıl payı kaçırmıştır. 1983 seçimlerinde, Turgut Özal'ın kendisine teklif ettiği Sivas'ta Anavatan Partisi İl Başkanlığını reddederek bu sefer de Milliyetçi Demokrasi Partisi'nden aday olmuştur. Ancak yapılan seçimler neticesinde Bâkiler

⁸⁵ Yavuz Bülent Bâkiler, *1944-1945 Irkcılık – Turancılık Davasında Sorgular Savunmalar*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2010, s. 7.

⁸⁶ Ayvazoğlu, *a.g.e.*, s. 118.

⁸⁷ aynıyer.

⁸⁸ *a.g.e.*, s. 117.

yine milletvekilliğini az farkla kaçırmıştır. Bu Bâkiler'in son denemesi olmuş⁸⁹ ve bundan sonra siyasi hayatına milliyetçi çevrelerde bir fikir adamı olarak devam etmiştir.

Sonuç

Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirlerinde işlediği konuları, aslında kendisinin *Harman* isimli şiir kitabında yaptığına koşut olarak ana, Anadolu, aşk, ölüm, Allah ve Türk Dünyası şeklinde tasnif etmek mümkün olmakla birlikte bu temalar içerisinde bilhassa anne, Anadolu ve Türk Dünyası dikkati çekmektedir. Bâkiler'in "ana" konusunda kaleme aldığı şiirlerin yekûnü, onun "Ana Şairi" addedilmesini temin edecek derecede ehemmiyet arz etmektedir. Şiirlerinde, Anadolu, mazinin ihtişamına ve mamurluğuna karşılık günümüzün yıkımı ve fakirliği ile bir tenakuz hâlinde ortaya çıkarmaktadır. "Turan" diye adlandırarak romantik bir hava kattığı Türk Dünyası ve bu dünya içerisinde bilhassa Azerbaycan ise, zaman zaman şahsi hasretler ve mefkûrevî emellerle beslenen bir hayal âlemi gibi sunulurken kimi zaman da kitleleri tahrik edecek derecede zulüm altında inleyen gerçek bir dünya gibi teressüm edilmektedir. Bâkiler'in "ana" ve "Anadolu" temalarını bu konularda tertip ettiği *Şiirimizde Ana ve Sivas'a Şiir* isimli iki de antoloji ile taçlandırdığı görülmektedir.

Bâkiler'in düzyazılarında da millî konuların belirgin bir şekilde öne çıktığı görülmektedir. Biyografileri arasında Mehmet Akif Ersoy, Arif Nihat Asya, Elçibey, Muhsin Yazıcıoğlu gibi Türk fikir, edebî ve siyasî hayatının milliyetçi simge isimleri dikkati çekerken gezi notları da Türk kültür coğrafyasının hasret diyarları olan Balkanlar, Azerbaycan ve Türkistan'dan teşekkül etmektedir. Siyasi tarih alanındaki tek eserinin de Türkiye'deki milliyetçi camianın bir milat telakki ettiği 1944-1945 Irkçılık – Turancılık Davası'nı mevzu edinmesi, Bâkiler'in his ve fikir dünyasının en güzel ifadesi olarak kabul edilebilir. ©

⁸⁹ a.g.e., s. 117-120.

KAYNAKLAR

- ASYA Arif Nihat, *Avrupa'dan Rubailer*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1976.
- ASYA Arif Nihat, *Ses ve Toprak*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1976.
- ATSIZ Hüseyin Nihâl, *Yolların Sonu*, İrfan Yayınevi, 5. Baskı, İstanbul 1997.
- AYVAZOĞLU Beşir, *Defterimde Kırk Suret*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1996.
- BÂKİLER Yavuz Bülent, *Azerbaycan Yüreğinde Bir Şahdamardır*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2009.
- BÂKİLER Yavuz Bülent, *Duvak*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 4. Baskı, İstanbul tarihsiz.
- BÂKİLER Yavuz Bülent, *Harman*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 12. Baskı, İstanbul 2010.
- BÂKİLER Yavuz Bülent, *Sivas'a Şiir*, Sivas Zara Karacahisar Köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, İstanbul 2002.
- BÂKİLER Yavuz Bülent, *Şiirimizde Ana*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998.
- BÂKİLER Yavuz Bülent, *Türkistan Türkistan*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1996.
- BÂKİLER Yavuz Bülent, *Yalnızlık*, Hisar Yayınları, 4. Baskı, Ankara 1977.
- BÂKİLER Yavuz Bülent, *1944-1945 Irkçılık – Turancılık Davasında Sorgular Savunmalar*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2010.
- ÇAĞIRAN Hasan Hüseyin, "Türk Edebiyatında Anadolu Teması ve Yavuz Bülent Bakiler", <http://www.edebistan.com/index.php/hasanhuseyincagiran/turk-edebiyatinda-anadolu-temasi-ve-yavuz-bulent-bakiler/2010/01/>
- ÇETİN Nurullah, *Şiir Tahlilleri*, C. 1, Öncü Kitap, Ankara 2010.
- ÇETİN Nurullah, "Yavuz Bülent Bakiler'in Şiirinde 'Ana' Hassasiyeti", www.turkdebiyatimiz.com.
- EMİROĞLU Öztürk, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebî Faaliyetleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- İŞİK İhsan, "Bakiler, Yavuz Bülent", *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, C. 1, Elvan Yayınları, Ankara 2004.
- KARATAŞ Turan, "Yavuz Bülent Bâkiler'in Şiirlerinde Anneler ve Babalar", *Türk Dili*, 595, Temmuz 2001, s. 61-69.
- TEKİN Arslan, "Bakiler, Yavuz Bülent", *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1995.

“Yavuz Bülent Bâkiler’in Sohbet Toplantısı”, *Türk Edebiyatı*, 69, Temmuz 1979, s. 6-10, 33-36.

YILDIZ Saadettin, “Bâkiler’in ‘Onlar’ Şiiri Üzerine Notlar”, *Çanakkale Eğitim Yüksek-
kokulu Araştırma Dergisi*, 2/1, s. 38 vd.

YILDIZ Saadettin, “Yavuz Bülent Bâkiler’de Çocukluk Günlerine Özlem”, *Milli Kül-
tür*, 73, Haziran 1990, s. 67 vd.